

Številka: 1810-149/2023-2 (614)
Ljubljana, dne 10.5.2023

Usmeritve za obravnavo tem nasilja v šolskem okolju

V družbi se dogajajo nasilni dogodki, ki lahko postanejo predmet velike pozornosti medijev. Takšni dogodki pri učencih povzročijo različne občutke. Učitelji s svojo vlogo in pristopom lahko pomembno vplivajo na to, kako se učenci spopadajo s takimi dogodki.

Nasilje je nedopustno, zanj so odgovorni tisti, ki ga povzročajo. Šola naj bo spodbudno okolje in vir moči za otroke in mladostnike, v katerem se otroci počutijo varne, sprejete in spoštovane, zaželene. Pomembno je nenehno izražati sporočilo, da nam je mar, nam ni vseeno, kaj se dogaja. V odnosih med zaposlenimi, med zaposlenimi in učenci ter starši, kakor tudi med samimi učenci se šolska skupnost zavzema za zaupanje, sodelovanje, spoštovanje in empatijo.

Tudi v naši družbi je prisotno nasilje in med učenci so lahko trenutne žrtve nasilja, bodisi v družini ali med vrstniki, ki se morda bojijo spregovoriti o svojih izkušnjah. Zato je izjemnega pomena, da šolska skupnost ustvarja varno okolje, kjer lahko učenci brez zadržkov spregovorijo o svojih težavah in vedo, da bodo njihove izkušnje obravnavane z resnostjo in spoštovanjem. S tem dobijo sporočilo, da je šola vir moči in podpore, ki jim bo stal ob strani.

V nadaljevanju izpostavljam nekaj **osnovnih usmeritev oz. ključnih sporočil**, ki vam lahko pomagajo pri pogovorih na temo nasilja, ukrepanju, če prepoznamo nasilje nad ali med učenci, in načinih za preprečevanje nasilja. Dodajamo povezave do gradiv za učence ter učitelje za samopomoč in preventivno delo na področju razvoja in krepitve čustvenih in socialnih kompetenc učencev kot univerzalnih veščin tudi za zmanjševanje nasilnega vedenja. Usmeritve so plod različnih programov in aktivnosti organizacij, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja in skrbi za duševno zdravje.

➤ Kako govoriti z otroki o dogodkih, kot je streljanje v šoli?

[Program NEON – Varni brez nasilja](#), Ministrstvo za zdravje

V sklopu projekta NEON so bila pripravljena priporočila, kako se pripraviti in govoriti z otrokom o tovrstnih dogodkih. Na voljo so [tukaj](#).

➤ Kako se spopasti z nasiljem v šolskem okolju?

[Program NEON – Varni brez nasilja](#), Ministrstvo za zdravje

Ključna sporočila:

- Učitelj s svojim zgledom, odgovornostjo in pozitivnim vplivom igra ključno vlogo.

- Ni učenčeva krivda, da je žrtev nasilja. **Nikoli dajajmo nasvetov, da naj se učenec spremeni ali da naj nasilje ignorira.** Osebe, ki nasilje izvajajo, so tiste, ki bi morale spremeniti svoje vedenje ter tudi mišljenje, ki vodi do njega, še posebej, ko je nasilje usmerjeno proti učenčevemu spolu, spolni usmerjenosti, rasi, verskemu prepričanju ali posebnim potrebam.
- Deklice niso samo nekoliko zlobne in fantje ne potrebujejo samo malo ravsanja, da poravnajo spore. Poskušajte se **izogniti spolnim stereotipom** pri obravnavi nasilja. Vsakdo **lahko izvaja nasilno vedenje**, ki se lahko izrazi na raznorazne načine.
- Učenci potrebujejo **podporo, da spregovorijo o nasilju**, ki ga sami doživljajo ali nasilju, ki so mu priča. **Potrebujejo jasne usmeritve in postopke, kako lahko o nasilju povedo – vam ali drugim odgovornim osebam.**
- Ko vam učenec spregovori o nasilju, **vzemite njegove besede resno.** Povprašajte ga, kaj bi mu pomagalo, da bi se počutil varno. Pomembno je, da vam učenec zaupa, da mu boste stali ob strani in ga boste zaščitili. Za to bo v nekaterih primerih potrebno oz. nujno, da boste v obravnavo problema vključili njegove starše, sodelavce v vašem timu, strokovne delavce v zunanjih institucijah.
- Prvi korak boja proti nasilju je, da se zavedamo, si priznamo, da je **nasilje prisotno in da se pojavlja. Ustvarite klimo v razredu, v šoli, kjer boste lahko svobodno govorili o problemu nasilja in kjer se bo vsako nasilno vedenje hitro izpostavilo in obravnavalo. Pomembno je, da učenci na realnih primerih vidijo, kako se ustrezno ravna ob pojavu nasilja in da vedo, da bodo vsi njihovi pomisleki in izkušnje obravnavani na takšen način, kar jim daje občutek varnosti in zaupanja v učitelja.**
- Redko se nasilje pojavlja zgolj v odnosu med dvema učencema, zato je pomembno, da si vzamete čas in poizveste, **kdo vse je vključen** in predvsem, kako lahko ostali učenci dajejo podporo žrtvi ter hkrati dajo povzročitelju nasilja vedeti, da je njegovo vedenje nesprejemljivo.
- Učencem mora biti jasno, kako se boste na nasilje odzvali zaposleni v šoli ter kako boste v primeru pojava nasilja postopali v razredu.
- **Jasno sporočajte, da so vse oblike nasilnega vedenja v šoli nesprejemljive.**
- **Z učenci se pogovarjate o njihovih predlogih za spremembe v šolskem okolju, ki bi pomagale preprečiti ali zmanjšati pojav nasilja ter o predlogih ukrepov v primerih nasilja.** Učenci, ki bodo oblikovali realne predloge, ki bodo izvirali iz njih samih, njihovih potreb in želja, se bodo pravil bolj zavzeto držali, jasnost posledic pa jim bo omogočala prevzemanje odgovornosti za svoja dejanja in moč za prijavo nasilja, ki bi ga doživeli oni ali njihovi vrstniki.

➤ Kako se odzvati, ko otrok spregovori o nasilju?

[Društvo za nenasilno komunikacijo](#)

Pogosto se znajdemo v zadregi, kako ravnati, ko otrok spregovori z nami o nasilju, ki ga doživlja v svoji družini ali med vrstniki_cami. Oporne točke, ki so vam lahko v pomoč pri vašem delu:

1. Pomembno je, da se **odzovete umirjeno** in tako krepite otrokovo zaupanje vase in v vas.
2. Pomembno je, da **otroku verjamete**. Ne zaslišujte, ne postavljajte podvprašanj, ki izražajo dvom. Izražajte zanimanje.
3. Poudarite, da za nasilje **ni odgovoren on**.
4. **Pohvalite ga**, da je o svoji izkušnji nasilja spregovoril. Za to je potrebno veliko poguma.
5. Otroku povejte, **kako boste ukrepali** in mu razložite, zakaj je pomembno, da ukrepate. Pri tem mu ne obljublajte stvari, ki jih ne boste mogli narediti.
6. **Ukrepajte!** Z nasiljem čim prej seznanite pristojni center za socialno delo, policijo ali tožilstvo. Le tako boste lahko pripomogli, da se bo nasilje ustavilo.

7. Situacije **ne poskušajte rešiti sami** (s pogovorom s starši ali kako drugače)

➤ Kaj potrebuje otrok z izkušnjo nasilja?

[Društvo za nenasilno komunikacijo](#)

Ključna sporočila:

- Sporočilo, da je **on v redu**.
- Izkušnjo, da se ga **jemlje resno** in da **se mu verjame**.
- Izkušnjo pozitivnega, dobrega odnosa.
- Jasno informacijo, da je **nasilje nedopustno**.
- **Razbremenitev občutka krivde** zaradi nasilja drugih.
- Občutek varnosti (preko jasnih mej in pravil).
- Pravico do **lastnih čustev in doživljanj**.
- Nove, drugačne, **pozitivne izkušnje**.
- **Podporo**.
- **Motiviranje (oživljanje potencialov)**.

➤ Neprimerni odzivi na nasilje

[Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja](#)

Družba je pogosto strpna do nasilja. Med pogostimi neprimernimi odzivi na nasilje so:

- **Zanikanje:** nasilje se v resnici ni zgodilo; nasilja v tej družini/v tej skupnosti/v naši družbi ni; žrtve nasilja lažejo;
- **Minimaliziranje:** nasilja je manj in je manj hudo, kot ga prikazujejo; žrtve pretiravajo; to so samo posamezni incidenti in ni sistematično nasilje;
- **Racionalizacija:** nasilje je nastalo iz upravičenih razlogov; žrtev si je »to« zaslužila; žrtev je povzročitelj nasilja izzivala, ni se mogel odzvati drugače;
- **Napačno interpretiranje:** neustrezna, zavajajoča, napačna terminologija ali definicija nasilja (nestrinjanje, preobčutljivost, slaba komunikacija, prepir, konflikt, neustrezen izbor fotografij, posnetkov...);
- **Molk:** zaradi zakoreninjenega prepričanja, da je nasilje v družini zasebna stvar, molčijo povzročitelji nasilja in žrtve; molčijo tudi tisti, ki nasilje opazujejo. Eden od razlogov za molk je prepričanje, da je nasilje del zasebnosti in da mora tam tudi ostati.

Dodatne povezave in gradiva

Za učitelje in šolske svetovalne delavce

- Gradiva projekta NEON – Varni brez nasilja: <http://www.programneon.eu/gradiva/>
- Kako govoriti o nasilju: <https://casoris.si/za-starse-in-ucitelje/kako-govoriti-o-nasilju/>
- Kako z otroki govoriti o tragedijah: <https://casoris.si/za-starse-in-ucitelje/kako-govoriti-o-kako-z-otroki-govoriti-o-tragedijah/>
- Opazim in ukrepam - Informacije za zaposlene v VIZ: <https://www.drustvo-dnk.si/images/publikacije/2021-Info%20za%20VIZ.pdf>
- Zorenje skozi To sem jaz (priročnik za preventivno delo z mladostniki): <https://www.tosemjaz.net/prirocniki/zorenje-skozi-to-sem-jaz/>
- Smernice za postvencijo v šoli ob samomoru učenca ali dijaka: https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/smernice_ko-se-zgodi-samomor_e-publikacija.pdf

Za otroke in mladostnike

- Gradiva projekta NEON – Varni brez nasilja: <http://www.programneon.eu/gradiva/>
- Priročnik za mladostnice in mladostnike – Kaj lahko naredim, da mi bo lažje?: <https://live.editiondigital.com/e/221cpgqsc/prirocnik-kaj-lahko-naredim-da-mi-bo-lazje#!kazalo>
- Kdaj v odnosih sije sonce? (e-mesečnik ToSemJaz): <https://www.tosemjaz.net/assets/Za-sole-in-ucitelje/e-Mesecnik/e-Mesecnik-za-mlade-iz-programa-To-sem-jaz-februar-2023-Kdaj-v-odnosih-sije-sonce.pdf>
- Kako lahko izraziš svojo jezo? (e-mesečnik ToSemJaz): <https://mailchi.mp/8e14c9edd5cd/e-mesecnik-za-mlade-iz-programa-to-sem-jaz-januar-2023>

Pripravili:

- Anja Bohinec, Center za proučevanje in razvoj zdravja, NIJZ
- prim. Nuša Konec Juričič, dr. med. spec., Območna enota Celje, NIJZ
- Matej Vinko, dr. med. spec., Center za duševno zdravje, NIJZ
- Dr. Saška Rožkar, Center za duševno zdravje, NIJZ